

Cách đây tròn 50 năm, lần đầu tiên trong lịch sử nhân dân Việt Nam thực hiện phổ thông đầu phiếu / L.N.V // Sự kiện & nhân chứng. - 1996. - Số 25. - tr.5.

Ngày 8 tháng 9 năm 1945, Chủ tịch Chính phủ lâm thời nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa Hồ Chí Minh đã ra sắc lệnh số 14-SL về cuộc Tổng tuyển cử bầu Quốc hội. Bản sắc lệnh ghi rõ:

- Chiếu theo Nghị quyết của Quốc dân đại biểu Đại hội họp ngày 16, 17 tháng 8 năm 1945, tại khu giải phóng, ấn định rằng nước Việt Nam sẽ theo chính thể Dân chủ Cộng hòa và Chính phủ nhân dân toàn quốc sẽ do một Quốc dân đại hội bầu theo lối phổ thông đầu phiếu cử lên;

- Xét rằng nhân dân Việt Nam do Quốc dân đại hội thay mặt là quyền lực tối cao để ấn định cho nước Việt Nam một hiến pháp dân chủ cộng hòa;

- Xét rằng trong tình hình hiện giờ, sự triệu tập Quốc dân đại hội không những có thể thực hiện được mà lại rất cần thiết để cho toàn dân tham gia vào công cuộc củng cố nền độc lập và chống nạn ngoại xâm...

Sắc lệnh 14/SL quy định trong 2 tháng sẽ mở cuộc tổng tuyển cử, tất cả công dân Việt Nam cả trai và gái từ 18 tuổi trở lên đều có quyền bầu cử và ứng cử, trừ những người đã bị tước mất quyền công dân và những người trí óc không bình thường. Thành lập ủy ban dự thảo thể lệ Tổng tuyển cử gồm: Trần Huy Liệu, Vũ Đình Hòe, Cù Huy Cận, Nguyễn Mạnh Hà, Nguyễn Hữu Đang, Lê Văn Giang, Nguyễn Văn Chúc, Nguyễn Hữu Tiến, Tâm Kính, ủy ban khởi thảo Hiến pháp gồm: Hồ Chí Minh, Vĩnh Thụy, Đặng Thai Mai, Vũ Trọng Khánh, Lê Văn Hiến, Nguyễn Lương Bằng, Đặng Xuân Khu.

Công việc Tổng tuyển cử diễn ra trong điều kiện thù trong giặc ngoài, tình hình chính trị, kinh tế, xã hội hết sức khó khăn vừa giải quyết những nhiệm vụ cấp bách hàng ngày, vừa thực hiện sách lược tạm thời, hòa hoãn với quân Tưởng ở miền Bắc đồng thời lại vừa phải đấu tranh chống lại những hành động phá hoại điên cuồng của chúng. Các báo phản động như Thiết Thực, Đồng Tâm vu cáo, nói xấu Việt Minh, kêu gọi tẩy chay Tổng tuyển cử vì trình độ dân trí của ta còn thấp kém trên 90% dân số mù chữ, không đủ năng lực thực hiện quyền công dân của mình. Để mở rộng khối đại đoàn kết toàn dân thực hiện chủ trương “*Thống nhất, thống nhất và thống nhất*”, Chủ tịch Hồ Chí Minh và Tổng bộ Việt Minh quyết định mời tất cả những người ngoài mặt trận Việt Minh cùng đứng chung danh sách ứng cử. Bác khẳng định Tổng tuyển cử là một dịp cho toàn thể quốc dân tự do lựa chọn những người có tài, có đức

để gánh vác công việc nước nhà... “*Tổng tuyển cử tức là tự do, bình đẳng, tức là dân chủ đoàn kết*”. Đối với Việt Cách, Việt Quốc, Chính phủ lâm thời và Bác Hồ đã kiên quyết đấu tranh chống lại mọi sự phá hoại, chống đối của họ, đồng thời cũng cố gắng nhân nhượng, hòa giải nhằm tạo bầu không khí ổn định cho Tổng tuyển cử. Tuy vậy, bọn Việt Cách, Việt Quốc núp bóng quân Tưởng tỏ thái độ ngang ngược, nêu các yêu sách vô lý.

Nhằm tạo điều kiện cho công việc chuẩn bị chu đáo hơn và nhất là để các ứng cử viên có điều kiện nộp đơn và vận động tranh cử, ngày 18/12/1945, Chủ tịch Hồ Chí Minh ký sắc lệnh hoãn cuộc Tổng tuyển cử đến chủ nhật ngày 6/01/1946, hạn nộp đơn ứng cử đến hết ngày 27/12/1945. Quá trình đấu tranh thương lượng và nhân nhượng, Việt Quốc đã thỏa thuận hợp tác với Chính phủ và ủng hộ cuộc Tổng tuyển cử. Việt Quốc, Việt Cách và Việt Minh ký biên bản biện pháp đoàn kết gồm 14 điều chính và 4 điều phụ. Chính phủ lâm thời tự cải tổ thành Chính phủ liên hiệp lâm thời, mở rộng thành phần chính phủ để thu hút thêm một số thành viên của Việt Cách và Việt Quốc. Chương trình đối nội đầu tiên của Chính phủ liên hiệp lâm thời là “làm cho cuộc toàn dân tuyển cử được thành công mỹ mãn”. Chính phủ nhanh chóng tổ chức soạn thảo Hiến pháp và triển khai sâu rộng công tác chuẩn bị, Tổng tuyển cử trong cả nước. Dự thảo Hiến pháp được công bố ngày 10/11/1945 trên báo Cứu quốc và được in ấn, gửi đi các làng, xã để thu thập ý kiến nhân dân. Danh sách các cử tri và ứng cử viên được hoàn thành và niêm yết công khai. Quần chúng sôi nổi, trao đổi, tranh luận, chất vấn để chọn người xứng đáng đại diện cho mình trong Quốc hội. Trung ương Đảng chủ trương đưa những người đã ở trong Ủy ban Nhân dân có năng lực hành chính ra ứng cử và giới thiệu những thân hào có tài, có đức ra ứng cử và cũng đứng chung với một số quốc gia liên hiệp với các người ứng cử của Việt Minh. Chủ tịch Hồ Chí Minh ra ứng cử tại Hà Nội.

Ngày 3 tháng 1 năm 1946, Bác Hồ chủ trì phiên họp của Chính phủ để kiểm tra lần cuối công việc chuẩn bị Tổng tuyển cử. Hai ngày sau, Bác ra lời gọi quốc dân đi bỏ phiếu.

Ngày 6/01/1946, tại Hà Nội, đúng 7 giờ sáng, tiếng chuông, tiếng trống, tiếng pháo nổ ran khắp nơi kéo dài 15 phút báo hiệu giờ Tổng tuyển cử bắt đầu. Cuộc bỏ phiếu diễn ra rất nhanh tập nập nhất là từ 7 giờ đến 10 giờ, Bác Hồ đi bầu đại biểu ở phòng bỏ phiếu đặt tại số 10, Hàng Vôi (nay là phố Lý Thái Tổ, Hà Nội). Một số nơi bọn phản cách mạng ra sức chống phá, nhưng nhân dân đã không chịu khuất phục. Kết quả bầu cử ở Hà Nội là 172.765 trong tổng số 187.880 cử tri của 74 khu phố nội thành và 118 làng ngoại thành đã đi bỏ phiếu. 6 trong số 74 ứng cử viên đã trúng cử,

người thấp phiếu nhất là 52,5 %, người đạt phiếu cao nhất là Chủ tịch Hồ Chí Minh với 98,4% số phiếu bầu.

Ở các địa phương khác, cuộc Tổng tuyển cử tiến hành sôi nổi, phần lớn diễn ra an toàn. Tại Hải Phòng, quân Tưởng có hành động phá hoại, nhưng 96% cử tri vẫn đi bầu ở các tỉnh phía Nam, Tổng tuyển cử diễn ra ngày 23/12/1945 theo kế hoạch đã định, trước khi Chủ tịch Hồ Chí Minh ký Sắc lệnh hoãn từ cuối tháng 10 quân Pháp đã phá được vòng vây đánh phá khắp các tỉnh Nam bộ, cuộc Tổng tuyển cử ở phía Nam, trừ các vùng địch chưa đánh đến thì diễn ra bình thường, còn nói chung rất khó khăn. Tuy vậy, trừ tỉnh Tây Ninh do chiến sự quá ác liệt, không thực hiện được bầu cử, còn tất cả các tỉnh phía Nam đều tiến hành cuộc bầu cử với đại đa số cử tri đi bỏ phiếu.

Cuộc tổng tuyển cử đầu tiên ở Việt Nam đã hoàn toàn thắng lợi ở cả 71 tỉnh trong cả nước. 89% cử tri đã đi bỏ phiếu. Cả nước bầu được 333 đại biểu, trong đó 57% thuộc các đảng phái khác nhau, 43% không đảng phái, 87% số đại biểu là công nhân, nông dân, chiến sĩ cách mạng, 10 đại biểu phụ nữ, 34 đại biểu các dân tộc thiểu số.